

Alderdomsforsørgelsesforslaget.

Diskussion i »Nationaløkonomisk Forening« Tirsdagen den 6.
Januar 1891.

Kontorchef **Marcus Rubin** (Indleder) henviste først kortelig til de tidligere Forhandlinger om Alderdomsforsørgelsessagen i »Nationaløkonomisk Forening« i 1873 og 1874, og navnlig i 1884 om det i Efteraaret 1883 af Finansminister Estrup forelagte Lovforslag. Diskussionsaftenen i 1884 havde givet Stødet til, at Professor Westergaard og Indlederen havde paabegyndt de socialstatistiske Undersøgelser om Erhvervs-, Ægteskabs- og Dødelighedsforholdene i By og Land, der havde strakt sig fra 1884 til 1890. I disse Arbejder og i Københavns Erhvervsstatistik af 1885 laa det statistiske Grundlag for det den 17. Decbr. 1890 af Folketingsmændene Berg og Hørup i Folketinget indbragte Lovforslag om Alderdomsforsørgelse for Ubemidlede. En summarisk Bearbejdelse af det hele Materiale netop med et Alderdomsforsørgelsesforslag for Øje forelaa i Indlederens Afhandling i Nationaløkonomisk Tidsskrift 1888 om Omkostningerne ved en Alderdomsforsørgelse for danske Arbejdere, og en videre Benyttelse deraf i hans Foredrag paa Købstadmødet i Randers 1889, hvor

Hovedtanken i det nu foreliggende Lovforslag var angivet. Saaledes havde han en ikke ringe Andel i dette Forslag, og han erklærede tillige, at have en direkte Andel i det, at staa i Fadderskabs-Forhold til det, — hvorefter han bemærkede Følgende:

»Forslagets*) Hovedtanke er at give ubemidlede

*) Selve Forslaget er saaledes formuleret:

§ 1.

Der oprettes en Statsanstalt til Alderdomsforsørgelse for Ubemidlede.

§ 2.

Anstalten yder enhver Ubemidlet, der har dansk Indfødsret, en aarlig Understøttelse fra hans eller hendes 62de Aar.

Den modtager endvidere Tegning af Livrenter for de samme Personer mod halv Præmie af den tarifmæssige.

§ 3.

Ved Ubemidlede forstaaes i denne Lov Medhjælpere ved Haandværk og Industri, Fiskeri og Søfart, samt Agerbrug, Indsiddere og Husmænd uden Landbrug, Tyende, Daglejere og Ligestillede samt overhovedet enhver Mand eller Kvinde, der efter sine Livsvilkaar maa regne paa Fattigvæsenet eller Velgørenheden som en rimelig Tilflugt for den Alder, i hvilken den personlige Erhvervsævne glipper.

§ 4.

Om Nogen er Ubemidlet afgøres af et i hver Kommune nedsat Udvalg paa mindst 3 Medlemmer, der vælges af vedkommende Kommunalbestyrelse, Byraad eller Sogneraad. Udvalget tiltrædes af en af Forsørgelsesanstalten dertil antagen Tillidsmand i Kommunen, der deltager i Udvalgets Forhandlinger, dog uden Stemmeret.

Udvalgets Kendelser kan af den Paagældende, om hvis Egenskab som Ubemidlet der er Spørgsmaal, ligesom ogsaa af Anstaltens Tillidsmænd forelægges Anstaltens Bestyrelse til yderligere Paakendelse. Saavel Bestyrelsen som det kommunale Udvalg kan derefter indbringe Sagen for Indenrigsministeren, hvis Kendelse er endelig.

§ 5.

Understøttelsen udgør i København og Frederiksberg for Mænd 200 Kr. aarlig, for Kvinder 150 Kr. aarlig og for

Gamle (paa over 62 Aar) en beskeden Statsunderstøttelse, uden direkte Tilskud fra disse selv og uden at de miste

et Ægtepar, hvor begge Ægtefæller ere over 62 Aar, 300 Kr. aarlig. I Købstæderne og Handelspladserne, Frederiksberg undtagen, samt i Taarnby og Brønshøj-Rødovre Kommuner er Understøttelsen 150 Kr. for Mænd, 120 Kr. for Kvinder og 240 Kr. for et Ægtepar; i Landdistrikterne henholdsvis 120 Kr., 100 Kr. og 200 Kr.

Ingen kan oppebære større Understøttelse end den, der ydes i hans Opholdskommune. I øvrigt bestemmes Understøttelsens Størrelse efter den Paagældendes Forsørgelseskommune paa det Tidspunkt, han bliver 62 Aar, og kan derefter ikke forhøjes ved Overflytning til en anden Kommune eller ved Erhvervelse af Forsørgelsesret i denne.

§ 6.

Livrenten maa ikke overstige 200 Kr. før det 62de Aar og ikke 100 Kr. efter det 62de Aar. Den kan tegnes fra det 18de Aar og omfatte enhver Art af Livrente, der tegnes i Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten af 1871.

Anstaltens Tarif udarbejdes under Hensyn til den Samfundsklasses Levealder, som den gælder for.

Der aabnes Adgang til at tegne Forsikringer kollektivt paa Vilkaar, som fastsættes af Anstaltens Bestyrelse med Indenrigsministeriets Stadfæstelse.

§ 7.

Understøttelsen ydes kvartalsvis, første Gang ved det Kvartals Udløb, i hvilket den Paagældende fylder 62 Aar. Den udbetales sidste Gang for det Kvartal, i hvilket den Paagældende dør eller ophører at være ubemidlet. Understøttelsen løber ikke i den Tid, i hvilken Nogen er optagen i en af Fattigvæsenets Stiftelser eller er undergiven Straf i Fængsel eller Straffeanstalt. I Understøttelsen fradrages den Pension eller anden Understøttelse, som den Paagældende maatte nyde af offentlige Midler.

§ 8.

Ophører Nogen, der har tegnet Livrente efter denne Lov, at være ubemidlet, har han Valget mellem fremtidig at erlægge fuld Præmie eller at modtage tarifmæssig Tilbagebetaling af de gjorte Indskud. Er Livrentenydelsen begyndt, vedbliver Livrenten at løbe uden Hensyn til Forandring i den Paagældendes Livsforhold.

Om Nogen er ophørt at være ubemidlet, enten efter

deres borgerlige Rettigheder derved. Her er altsaa ikke Spørgsmaal om at vente, at Arbejderbefolkningen af

denne eller den foregaaende Paragraf, afgøres paa samme Maade, som i § 4 angivet.

§ 9.

Ind- og Udbetalinger til og fra Anstalten saavel som Tegninger af Livrente foregaar gennem de kommunale Udvalg, der affatte de fornødne Lister over Kommunens Ube- midlede og aflægge Regnskab til Anstalten. Alt lønnet Ar- bejde, der nødvendiggøres for Kommunen ifølge denne Lov, afholdes af Kommunens Kasse. Dog paahviler det Anstalten at afholde Udgiften til Porto m. v., samt om fornødent til Honorar for sine Tillidsmænd.

§ 10.

Anstalten ligger under Indenrigsministeriet. Dens Be- styrelse bestaar af en Formand, der lønnes som Kontorchefer i Statens Tjeneste, og en juridisk og en matematisk Bi- sidder, der lønnes med 1,800 Kr. hver aarlig. Den fornødne Medhjælpssum fastsættes ved de aarlige Finanslove.

§ 11.

Denne Lov træder i Kraft tre Maaneder efter, at der er udkommet en Lov om Skat paa bajersk Øl af 10 Kr. pr. Tønde. Samtidig indtræder følgende Ændringer i Lov af 4de Juli 1863 om Told- og Skibsafgifter:

Tolden for Positionerne Nr. 33—35 samt 37 bestemmes saaledes:

Pos. Nr. 33. Vin m. m. paa Flasker, Glasballons og Dunke.....	1 Pd. 25 Ø.
Pos. Nr. 34 a. Vin m. m., ellers, indtil og med 15 pCt. Alkohol	1 — 20 —
Pos. Nr. 34 b. Vin med mere end 15 pCt. Alkohol Vin af over 25 pCt. Styrke fortoldes som Spirituosa efter Pos. Nr. 38.	1 — 25 —
Pos. Nr. 35 og 37. Spirituosa paa Glasballons, Flasker og Dunke	1 — 25 —
Taraen for disse Positioner bestemmes saaledes:	
Pos. Nr. 33, 35 og 37: I Kister 24 pCt., i Kurve 16 pCt., for anden ydre Emballage efter Undersøgelse.	
Pos. Nr. 34 a og b: I Fustager 15 pCt.	

§ 12.

Ølskatten fra dens Indførelse og den i § 11 omhandlede forhøjede Skat af Drikkevarer danner en særlig Fond, hvori

fri Drift skal sikre sin Alderdom. Det er en Forsynlighed, man ikke kan forudsætte hos dem, der sjældent have mere end til dagligt Udkomme, hyppigt have mindre, og hvis Chance for at opnaa den Alder, hvor Sparepengene skulde nydes, er forholdsvis ringe. Her er heller ikke Spørgsmaal om Hjælp til Selvhjælp, i hvert Fald ikke i første Række, fordi denne er vel paa sin Plads overfor den Art af Forsikringer, hvor Undladelsen af Forsikringen hver Dag kan bringe Arbejderen Ruin, og hvor Præmiebetalingen derfor maa gaa ind i hans absolut fornødne Udgifter — her betyder Hjælpen altsaa simpelthen en Lettelse af den tidt tunge Byrde, der paahviler ham —, men en saadan Hjælp er som Regel ikke tilstrækkelig til at lokke ham til at lægge Penge hen til langt bortliggende Formaal. Her er endelig heller ikke Tale om Tvangsbidrag fra Arbejderne. Det store Exempel herpaa finde vi jo i den tyske Invaliditets- og Alderdomsforsørgelseslov; men denne Lov vil næppe blive efterlignet andetsteds. Den har utvivlsomt, ved Siden af sit Hovedformaal, det bevidste Biformaal at ordne Befolkningen korporations- og korpsvis, hvad man andetsteds, trods Ønsket om fastere

endvidere indgaar den samlede Afgift af Brændevin. Af denne Fond afgives aarlig til Statskassen et Beløb, svarende til $\frac{2}{3}$ af den gennemsnitlige Indtægt af Skatten paa Vin m. m. og paa Brændevin i de tre sidste Aar, før Loven træder i Kraft. Fondens øvrige Midler anvendes til Gennemførelse og eventuelt til Udvidelse af de i denne Lov angivne Formaal. Dog paahviler Udgifterne til Anstaltens Administration, med Undtagelse af Udgifterne til Tillidsmændene, den almindelige Statskasse, der tillige er Garant for samtlige Anstaltens Forpligtelser.

Hr. Kontorchef Rubins Foredrag er udkommet som Brochure under Titlen: »Om Alderdomsforsørgelse» (P. G. Philipsens Forlag. 1891.)

Forbindelser end nu, ikke vil gøre paa den militærmæssige Maade, som er Tyskerne egen. Og hvad Hovedformalet angaar, har Loven den Svaghed, at naar den ikke samtidig sikrer Ret til Arbejde eller en Minimalindtægt, blive dens Bestemmelser om Følgerne af, at Bidragene ikke ydes, til ubillig Haardhed. De store Goder, Loven byder, synes opnaaede paa en mærk værdig doktrinær Maade, og den knappe Majoritet, Bismarck ved sit sidste store Forcenummer piskede sammen, svarede næppe og svarer vist endnu mindre nu til et Flertal i Folket.

Men nærværende Lovforslag gaar altsaa ud fra direkte Statshjælp. Dette er ikke saa ængstende, som det lyder, selv for en stræng konservativ Betragtning. Den danske Lovgivning paabyder, at Enhver, der ikke kan forsørge sig og sine, skal forsørges af det Offentlige. Men samtidig mister man sine borgerlige Rettigheder. Meningen med dette sidste er aabenbart en dobbelt. Man berøves Valgretten, naar man er under Fattigvæsenet, for det første fordi man ikke er selvstændig, økonomisk frit stillet, naar Fattigvæsenet helt eller delvis maa forsørge En. Her er da samme Grund til, at Valgretten nægtes, som der er overfor Fallenter og Tyende. Der sættes ingen Skamplet paa Vedkommende; til at opnaa Valgretten fordres kun en relativ Uafhængighed, som de Paagældende mindst af Alle menes at være i Besiddelse af. Men dernæst er Valgretten berøvet de Fattigforsørgede som en Kapsun paa en altfor stor Tilstømning, som en Bom for, at arbejdsdygtige Personer uden tvingende Grund skal lade sig ernære af deres Medborgere. Dette Motiv bringer unægtelig Tanken mere hen paa en Straf. Overfor

begge Motiver er Grundlovsbestemmelsen om, at Valgretten berøves, til Vedkommende har tilbagebetalt Fattighjælpen eller faaet den eftergiven, uforuden haard. Er en Mand ikke mere under Fattigvæsenet, er han, økonomisk set, forsaavidt heller ikke mere afhængig, og det bliver meningsløst vedblivende at holde ham fra Valgretten, naar man f. Ex. giver denne til Fallenter, der have faaet deres Bo sluttet, men ikke overgivet til fri Raadighed. Og er han ikke mere under Fattigvæsenet, er det urimeligt vedblivende at straffe ham med Tab af borgerlige Rettigheder, naar man giver virkelig Straffede Æresoprejsning efter fem Aars Forløb. Den tyske Lovgivning bestemmer, at Ingen kan faa Valgret, der nyder eller i det sidste Aar før Valget har nydt Fattighjælp. Herved ere de Motiver tilfulde sket Fyldest, som maa have foranlediget de danske Lovbestemmelser. Herved vilde det ogsaa være muliggjort at overholde Loven, hvad det nu, paa Grund af Befolkningens Omflytten, ikke er, og det difficile Eftergivelses-spørgsmaal vilde falde bort af sig selv.

Men Fattiglovgivningens Bestemmelser ramme ikke den, der er under 18 Aar. Hvis han ingen Paarørende har, hvis Pligt det er at støtte ham, og han falder det Offentlige til Byrde, kommer han ikke senere til at miste sin Valgret af den Grund. Thi man gaar ud fra, at han ikke kan ernære sig selv, og det at han tyr til Andres Hjælp, kan altsaa aldrig falde ham til Last. Det samme Synspunkt maa vi anvende overfor de Gamle. De har ikke, efter vor Samfundsudvikling, som Børnene nogen naturlig Støtte, og her maa da nødvendigvis det Offentlige træde til, medens det kun undtagelsesvis gør det overfor Børnene. Naar en legemlig Arbejder har

begyndt at arbejde, om end kun med halv Kraft og som Løbedreng, fra det han er i 12 Aars Alderen — mange begyndte før — og han fortsætter med fuld Kraft fra 18 Aars Alderen, saa kan man gaa ud fra, at han efter 50 Aars Forløb, i Alderen 62, ikke kan ernære sig selv. Da han nu Ingen har, hvem han naturligt kan støtte sig til, maa det Offentlige hjælpe ham. Men det skal ikke bistaa ham med Fattighjælpen. Thi netop det er konservativt: at gøre en Adskillelse mellem de Aldersklasser, hvor Sandsynligheden er for fuld Erhvervs-evne, og hvor den er imod. Det er en anden Art af Hjælp, der ydes fra det Tidspunkt, hvor Alderdomsgrænsen sættes, end der ydes før denne. Og naar denne Hjælp paa ensastet Maade ydes den hele paagældende Del af Befolkningen, gør den ikke den Enkelte ufri og stillet under særlig Kontrol, derfor mangler det første af de førnævnte to Motiver til at lade ham miste sine borgerlige Rettigheder; da man endvidere ligesaa lidt har Grund til at skræmme Gamle som Børn fra Hjælpen, mangler ogsaa det andet Motiv. Saaledes er Stats-hjælpen til de Gamle noget for sig og bør være noget for sig og bryder ikke med de Motiver — man mene nu om dem, hvad man vil — der ligge til Grund for den almindelige Fattiglovgivning.

Men, vil man sige, der skal jo dog nogle Gamle paa Fattigvæsenet, de, der maa i Arbejdshusene, fordi de ere Drukkenboldte, de, der maa i Stiftelserne, fordi de ere Værkbrudne? Skal disse da miste deres Valgret? Ja, de sidste miste Valgretten, fordi de, ligesom Tyende, ikke mere ere fri Herre over deres Person, men under Stiftelsernes Husorden — og dér vil de alminde-

ligvis blive —, de første miste den nærmest efter »Skam«-Motiveringen.

At Personer ikke paa én Gang kan faa Hjælp af Fattigvæsenet og Understøttelse af Fonden, er man gaaet ud fra laa i Sagens og de faktiske Forholds Natur. De foreslaaede Understøttelser ere, trods deres Beskedenhed, saa store, at intet Fattigvæsen Landet over giver dem større til Nogen, der ikke behøver at være under Opsigt. Den, som ikke nu kan nøjes med en saadan Fattighjælp, vil uvægerligt blive taget ind i Fattigvæsenets Stiftelser, og det samme vil naturligvis ske i Fremtiden: enten nøjes man med sin Understøttelse, eller man maa komme ind under det Offentliges direkte Forsorg. Kun i det Tilfælde vil Nogen kunne høre under Fattigvæsenet og samtidig faa Understøttelse, naar Hustruen eller en anden, hvis Forsørgelse paahviler den Gamle, kommer ind derunder, uden at han selv faar Fattighjælp. (Iøvrigt er det maaske inkonsekvent at opretholde denne Forsørgelsespligt for Gamle i dens nuværende Omfang.) Ere begge Ægtefæller over 62 Aar, og en af dem maa optages i et Fattighus, fradrages der i Understøttelsen et saadant Beløb, at den Tilbageblevne understøttes som Ugift; ligeledes gøres Fradrag i Understøttelsen ved Hospitalskur paa det Offentliges Regning m. v. Det er paa disse Forhold de paa-gældende Bestemmelser i Lovforslaget ville være at anvende. Men selvfølgelig, naar den ubemidlede Kvinde paa over 62 Aar faar paa Landet 100 Kr., i Købstaden 120, i Hovedstaden 150 Kr., naar Manden faar 120, 150 og 200 Kr., og naar Ægteparret faar 200, 240 og 300 Kr., vil det Offentlige kun sjældent have Anledning

til at træde til. Det er jo i det hele kun Undtagelserne, disse sidste Betragtninger vedrøre, men som det er nødvendigt at dvæle ved, fordi vort Folks fine juridiske Sans altid først og ivrigst kaster sig over disse. — Det samme gælder i endnu højere Grad den noget udpekulerede Frygt for, hvordan det vil gaa, naar Oldingen strax drikker Kvartalspengene op og derefter staar uden Midler. Han kommer paa Fattigvæsenet, til han er kommen paa Fode igen, og han mister derved sine borgerlige Rettigheder.

I Fortsættelse af disse Overvejelser staar Spørgsmaalet om, hvorvidt en Mand, der før sit 62de Aar har faaet Fattighjælp, skal nyde godt af Understøttelsen. Fra forskellige Sider, hvor man har ment at maatte gaa med til den direkte Statshjælp, men man dog har villet vedligeholde Formlen »Hjælp til Selvhjælp«, har man udtalt, at Hjælpen efter det 62de Aar kun burde ydes til dem, der havde hjulpet sig selv før den Tid. Men denne Betragtning holder ikke Stik. Den tidligere Fattige skal have sine 10 Kr. om Maaneden efter det 62de Aar, naar han ikke kan undvære dem. Faar han dem ikke, og tvinges han herved til at gaa paa Fattigvæsenet, da bliver Fattighjælp en Straf for Fattighjælp. Nej, har man, før man blev 62 Aar, maattet tage mod Fattighjælp, da er man straffet nok, først ved at man er fattig og maa nøjes med Fattighjælpen, og saa ved at miste sine Rettigheder, saalænge den almindelige Lovgivning bestemmer, det vil faktisk sige, i Reglen Livet ud. Og jeg ser ikke, det gaar den saa udskregne Tugthusfange anderledes. Straffen for hans Forbrydelse afsones i Tugthuset og i den Vanære dermed følger, moralsk og juridisk. Men har han ingen Subsistens-

midler, da maa han have sine 10 Kr. om Maaneden til at leve af; maaske kan da de saare faa Personer, her er Tale om, og som jo ere henad Støvets Aar, holde sig oven Vande i deres sidste Leveaar. Først naar dette ikke lykkes, komme de paa Arbejdshuset eller i Fængslet igen, og saa falder naturligvis atter Understøttelsen bort.«

Derefter gik Indlederen over til en Undersøgelse af Spørgsmaalet om, hvorfra Midlerne til Alderdomsforsørgelsen skulde komme, særligt Spørgsmaalet om Alderdomsforsørgelsens Forhold til Ølskatten. Denne Del af Sagen blev imidlertid holdt ude fra Diskussionen, og kan saaledes forbigaaes her.

Sluttelig hævdede Indlederen Nøjagtigheden af de Beregninger, der ligge til Grund for Forslaget, og forsvarede overhovedet dettes enkelte Bestemmelser. »Jeg er«, saaledes sluttede han, »jeg er trods alt — trods alt det, her ikke er Stedet at komme ind paa — overbevist om, at dette Lovforslag, behæftet, som det selvfølgelig er, med Fejl og Mangler, grundlagt, som det er, paa Synsmaader, man i nyt og gammelt kan have højst forskellige Meninger om, udarbejdet, som det er, som et Forslag, endnu mange og prøvede Kræfter skulde tumle med, før det kom ud i Livet — at dette Lovforslag ikke betyder spildt Arbejde, og at den Gærning, som er gjort, ved at indbringe det i Rigsdagen, vil bære sin gode Frugt. Nærede jeg ikke den Anskuelse, vilde jeg heller ikke have vovet at henvende mig til denne Forsamling, med Haab om dens Gunst og Overbærenhed, men ogsaa med Ønske om at lære dens kyndige Mening at kende.«

Efter Indledningsforedraget anmodede **Dirigenten** (Overpostmester Petersen), dem, der vilde tage Ordet, om kun at holde sig til det anmeldte Emne om Alderdomsforsørgelse, hvorvidt en saadan burde overtages af Staten og i saa Fald hvem, der skulde nyde godt af den osv., men derimod at holde Spørgsmaalet om, hvorledes de til en eventuel Forsørgelse nødvendige Midler skulde tilvejebringes, ude af Forhandlingen. Dette var nemlig et sekundært Punkt, Hovedsagen var, om en Alderdomsforsørgelse skulde finde Sted, og i hvilken Udstrækning. Dette alene vilde kunne give Stof til saamegen Meningsudvexling, at det muligt kunde blive vanskeligt at komme til Ende med det paa det ene Møde. Var dette først vedtaget, laa først Spørgsmaalet om Midlernes Tilvejebringelse for.

Han vilde ogsaa bede om, da Emnet var Genstand for Forhandling i Rigsdagen, efter hvad der altid var Skik og Brug i Nationaløkonomisk Forening, at holde den politiske Side af Sagen udenfor Diskussionen.

Cand. polit. & jur. **C. Trap** stod paa et fra Indlederen forskelligt Standpunkt. Den væsentligste Indvending mod den foreslaaede Ordning var, at den tog Sigte paa at give Understøttelse, naar en Person havde naat en vis Alder, medens det centrale burde være Hjælp under Fortjenstløshed paa Grund af svigtende Arbejdsevne o: Invaliditet. Naar man forsvarede den foreslaaede Aldersgrænse, 62 Aar, i Modsætning til den langt senere Begyndelsestermin (70 Aar) i den tyske Lov, med, at netop i Aldersklasserne mellem disse to Grænser laa Hovedmassen af Invaliditetstilfælde, maatte det bemærkes, at det dog var utvivlsomt, skønt der

ikke foreligger statistiske Data paa dette Omraade, at der er saare mange under 62 Aar, der ere vedvarende arbejdsudygtige og en Del, om end færre, over denne Alder, der endnu kunne arbejde. En Lov som den foreslaaede vilde derfor kun være Begyndelsen til en rationel Løsning af Spørgsmaalet, og der vilde hurtigt rejse sig nye, delvis mere berettigede Krav, til hvis Fyldestgørelse det i hvert Fald vilde vise sig umuligt at skaffe nye Midler.

Skal Invalideunderstøttelsen blive almindelig og af blot nogenlunde tilfredsstillende Størrelse, vil der dertil sandsynligvis kræves endnu betydeligere Midler end de foreslaaede, og Taleren mener derfor, at det allerede af økonomiske Grunde vil være nødvendigt, at de Understøttede selv bidrage. Dette er imidlertid ogsaa ønskeligt af andre, mere principielle Grunde. I Længden vil det næppe være muligt at opretholde nogen skarp Skillelinje i den almindelige Opfattelse af en udelukkende, paa Statsmidler grundet, Forsørgelse af de Gamle og al anden offentlig Understøttelse, hvor Nøden jo i mange Tilfælde er lige saa (ufortjent som den, der skyldes Alderdommen, og ere Grænserne først udviskede, vil den offentlige Mening til Slut heller ikke tøve med i retlig Henseende at stille Alderdomsforsørgelsen lige med Fattigvæsenet. Opgaven maa netop være at skabe et fra dette grundforskelligt Institut, og dette vil kun være muligt, naar Understøttelsen fra det Offentlige købes med egne Bidrag.

Man har sagt, at det var Arbejderen umuligt at afse noget af sin knappe Løn; dette er vistnok i sin Almindelighed rigtigt, men der gives dog en Periode i de unge Aar, efter at Arbejderen i det væsentlige har

naat sin fulde Arbejdsindtægt, men før Ægteskabet i Reglen indtræder, hvor de fleste Arbejdere kunne undvære Bidrag til deres egen Forsørgelse. Da man netop i disse Aar ikke tør haabe Indskud ad frivillig Vej, tror Taleren, at det er berettiget at fastsætte en Forsikringstvang i de unge Aar, en Tanke, som har fundet Talsmænd baade herhjemme, hvor den allerede blev fremsat i Arbejderkommissionen, og i Udlandet, navnlig England og Sverig.

Kontorchef **Schovelin** fandt det fristende at følge Rubin i hans Betragtninger om de foreliggende Skatte-love, men skulde efter Dirigentens Opfordring modstaa denne Fristelse. Hvad selve Alderdomsforsørgelses-Spørgsmaalet angik, da vilde han forudskikke den Bemærkning, at den Tvivl om de fremsatte Beregningers Rigtighed, hvorimod Rubin i sit Foredrag havde værget sig, forekom ham højst besynderlig. Rubin var dog professionel Statistiker, og det manglede jo bare, at vore statistiske Bureauer ikke skulde kunne give den bedst mulige Statistik. En ganske anden Sag var det med Realitets-Spørgsmaalet. Da Taleren i sin Tid saa den Tanke, som nu foreligger udtrykt i Form af et Lovforslag, antydet fra Kontorchef Rubins Side, maatte han ærlig tilstaa, at han kun opfattede den som et statistisk Experiment, som en af disse fixe Maader, hvorpaa R. forstaaer at bruge de tørre Tal til at illustrere økonomiske Spørgsmaal med. At det var Rubins ramme Alvor, faldt ham ikke ind. Men da han nu ikke længer havde nogen Grund til at tvivle herom, var han netop gaet herhen i Aften i det Haab at faa en Begrundelse af

dette mærkelige Standpunkt, en Besvarelse af det Spørgsmaal, hvorfor i al Verden Staten skal forsørge Nogle iblandt os, fordi de blive 62 Aar gamle. Han havde imidlertid endnu ikke været saa heldig at faa Besked herom. Grunden til, at denne Side af Forslaget var ham saa dunkel, var væsentlig den, at han slet ikke kunde faa Kig paa, at Aldersgrænsen 62 Aar kunde begrundes noget som helst Krav paa det Offentlige. Efter at den tyske Lov paa dette Omraade er traadt ud i Verden, troede han overhovedet, at der i alle Fald var Enighed derom, at en virkelig rationel Alderdomsforsørgelse er en saadan, som indtræder, naar Vedkommende er udslidt, hvad enten dette sker før eller efter det 62de Aar. Det er en Leg med Ord, at kalde dette sidste Princip: Invaliditets-Forsørgelse. Hovedsagen er denne, at der paa dette Omraade overhovedet ikke lader sig anvende et saa formelt Kriterium som en bestemt Aldersgrænse, man maa tage Begrebet Alderdom reelt o: lægge Vægten paa, naar et Menneskes Arbejde har slidt ham op eller væsentlig forringet hans Erhvervs-evne. Hvis den nu foreslaaede Ordning ikke betyder andet end at skaffe nogle gamle Mennesker Forsørgelse, saa have vi jo allerede Fattigvæsenet. Dette er endog langt bedre, thi det spørger dog fornuftigvis kun om Trangen. Det giver ikke Folk Hjælp, fordi eller naar de ere 62 Aar, men fordi og naar de »ikke kunne ernære sig og sine«. Nej, men det Ejendommelige ved dette Lovforslag er aabenbart slet ikke Alderdomsforsørgelsen — ikke den sociale Side, men den politiske: Valgretten!

Man kan nu sikkert med Rette sige meget ondt om den nuværende Fattigforsørgelse, men dette Forslag er

dog endnu værre. Det har nemlig alle det nuværende Fattigvæsens Mangler og intet af dets Fortrin. Som Taleren allerede havde bemærket, tog det i Modsætning til Fattigforsørgelsen og den tyske Lovgivning ikke Hensyn til Trangen, men gik efter et rent tilfældigt, ydre formelt Kriterium. Det manglede ligeledes Fattigforsørgelsens andet Gode, nemlig dette, at den i og for sig ikke frister nogen, men snarere skræmmer Folk ved sit Væsen og sine Virkninger. Fattigvæsenet indeholder med andre Ord en stadig Opfordring til Flid, til Spar-sommelighed, til Arbejdsomhed. Disse Fordele har R.s Alderdomsforsørgelse ikke, men til Gengæld har den Fattigvæsenets store Hovedmangel: den forskelsløse Almissegivning. Den deler ligesom Fattigvæsenet i Flæng lige meget ud til Alle, hvad enten de ere Værdige eller Uværdige, Hæderlige eller Drukkenbolte, den uniformerer Alle, skærer Alle over en Kam. Og derfor er den heller ikke nogen social Reform. Thi dennes Særkende er netop at tage det ethiske Hensyn. Hvad det gælder om, er at sætte Arbejderne i Stand til gennem deres eget Arbejde at erhverve sig en i Forhold hertil staa-ende Ret til Forsørgelse. Man skal hjælpe dem til at kunne ernære sig selv, ikke give dem Ret til at blive ernærede af Andre. Det skal være saaledes, at jo mere de arbejde, mens de kunne, desto mere skulle de have, naar de ere udslidte — og det skal ikke være gennem deres Pimperni, men gennem deres hæderlige Vandel, at de skabe sig en glad Alderdom. Principet er med andre Ord: Statshjælp til Selvhjælp.

Her ligger netop Vanskeligheden, som skal løses. Men man har i dette Lovforslag end ikke forsøgt paa at løse den. Man har med en Slags Taskespiller-

Behændighed faaet Vanskelighederne til tilsyneladende at forsvinde efter den gamle Formel: keine Hexerei, grosse Geschwindigkeit! Men de ere der endnu.

Prof., Dr. T. N. Thiele: I Modsætning til de to sidste ærede Talere maa jeg i det Væsentlige slutte mig til Foredragsholderen og Tanken i det Lovforslag, som er paa Tale. Der er god Grund til paa denne Sag at anvende det gamle Ord om, at man skal dele for at gøre sig til Herre. Imellem Invalidforsørgelse og Alderdomsforsørgelse er der en Forskel, som det ikke gaar an at overse, og som altid maa kræve en forskellig Behandling af de to Formaal.

Invalidforsørgelse er en naturlig Genstand for Forsikringsbehandling. Det tilfældigt truende i denne Fare henviser den til denne Behandlingsmaade. Og det er ret og billigt, at de, som ville eller skulle dække sig derimod, henvises til forud at købe sig Sikkerheden ved Præmier; og det kan ikke undgaas, at denne Forsikringsart maa bære de store Byrder, som al Forsikring kræver ved den vidtløftige Behandling.

Med Alderdomsforsørgelse er Forholdet et andet. At blive gammel og svag er alles fælles Lod, hvem ikke en tidlig Død lader gaa ud af Betragtning. Alderdomsforsørgelse kan ved Livrente behandles som Forsikring, men det er ingenlunde den eneste eller blot den naturligste Maade. Den Omstændighed, at Enkeltmands Forsørgelse af Alderdom hyppigt bringes paa Forsikringens Form, har vistnok med Urette og til Skade for Sagen indsmuglet den Forestilling, at heller ikke en Alderdomsforsørgelse for alle kunde ordnes paa anden

Maade af Staten, end igennem en Forsikring, for hvilken der for hver enkelt forud maatte betaales Præmie.

Men netop fordi Alderdomsforsørgelse har Betydning for alle, kan Staten her gribe ind med direkte Understøttelse i alles fælles Interesse, og uden Tvivl vil Formaålet derved naas paa simplere og billigere Maade end gennem Forsikringsformen. Det kommer kun an paa, om Staten har Interesse i, at dens gamle Medlemmer støttes. Men disse Gamle ere de selvskrevne Repræsentanter for de konservative Interesser. Ved at skaffe dem bedre Kaar og større Vægt i Samfundet følger man den lige og naturlige Vej til at holde paa det Gamle og Gode, og man kan derved slippe for de mange uheldige og krampagtige Bestræbelser, som gøres for den konservative Sag. Statens Interesse er altsaa aabenbar nok, især naar Forslaget om Alderdomsunderstøttelse, som her er begrænset til de Trængende, dem, der ikke have været heldige nok til at høste sorgfri Existens af det lange Livs Arbejde og Kamp.

Staten maa fremdeles altid have Raad til at yde saadan Alderdomsunderstøttelse, denne flyttes jo nemlig kun fra en Aldersklasse over paa en anden. Og Kravet til at de, der skulle nyde godt deraf, selv skulle have givet Bidrag dertil, behøver ikke at faa noget særligt Udtryk i Lovbestemmelser; det vil i Tidens Længde blive opfyldt af sig selv, naar de, som nu komme til at betale Skat til Alderdomsunderstøttelsen, blive gamle nok til at opnaa denne. Ja selv i de Tilfælde, hvor saadan direkte Ydelse til dette Formaal ikke har fundet Sted, er der næppe nogen Ubillighed i at give Understøttelsen. Thi til de øvrige Uligheder i Beskatningen og Tolden kommer altid endnu denne, at den, der lever

længe, faar betale mere end den, der lever kort, uden forholdsvis større Glæder deraf, og de Gamle maa jo endnu, medens de nyde Understøttelse, betale deres Afgifter. Alderdomsunderstøttelser bliver derfor ikke nogen egentlig Gave, men kun en Tilbagebetaling af erlagte eller samtidige Betalinger til Staten.

Jeg maa derfor takke baade Hr. Rubin og Forslagsstillerne, fordi de have bidraget deres til at give Spørgsmaalet om Alderdomsunderstøttelse en god Løsning, og navnlig til at bryde den uheldige og uklare Forbindelse med Invaliditetsspørgsmaalet, som hvor vigtigt ogsaa dette er, dog bør behandles paa ganske forskellig Maade og adskilt fra Alderdomsunderstøttelsen.

Professor Falbe-Hansen vilde strax bemærke, at han var en Modstander af Forslagets Grundprincip. Hvad derimod angik den tekniske Side af Forslaget, dettes Udarbejdelse i formel Henseende og de Beregninger, der laa til Grund for det, kunde han yde det al Anerkendelse. De Angreb, der paa disse Punkter var rettede mod Forslaget, fandt han ubegrundede. Det maatte vel indrømmes, at der var Enkeltheder, som man kunde have ønsket anderledes, og at der var enkelte ligefremme Fejl. Men disse Fejl kunde jo rettes, de hidrørte nærmest fra, at man ved Udarbejdelsen havde set stort paa Sagen; det var affattet i store, simple Linjer, derved kunde let indløbe enkelte mindre Fejl; men som Helhed ansaa han det for et fortrinligt Arbejde. Ogsaa Beregningerne mente han var paalidelige, adskilligt bedre end de, der pleje at ligge til Grund for saadanne Forslag. Kun Beregningerne af Administrationsomkostningerne ansaa han for tvivlsomme.

Naar han, trods denne Anerkendelse af den Maade, hvorpaa Forslaget var udarbejdet, dog ikke kunde støtte dets Gennemførelse, da var det, fordi det hvilede paa et urigtigt Grundprincip.

Alderdomsforsørgelse var en saa overordentlig stor og vigtig Sag, at man fra først af maatte være meget forsigtig med det Grundlag, man byggede den op paa. Og han mente, at det her valgte Grundlag var urigtigt og farligt. Grundlaget burde være »Hjælp til Selvhjælp«, det, som det gjaldt om, var at bevare den individuelle Selvansvarligheds-Følelse usvækket; thi den var Spændkraften i Samfundet og slappedes den, vilde Sparsommeligheden formindskes og Arbejdets Energi svækkes. Dette miskendte det foreliggende Forslag, idet det vilde yde ensartet Hjælp til Alle alene af Hensyn til Trangen, og herved kom det til at hvile paa et socialistisk Grundlag, der medførte de betænkeligste Konsekvenser. En Hjælp som den foreslaaede kunde ganske vist i mange Tilfælde være nødvendig, men den maatte da ydes igennem Fattigvæsenet; under Hensyn herpaa burde Fattigvæsenet omordnes i human Retning og de sædvanlige Virkninger af modtagen Fattigunderstøttelse burde ikke altid indtræde.

En anden principiel Fejl ved det foreliggende Forslag var det, at Hjælpen skulde ydes for alle ved den samme Alder, uagtet Arbejdsudygtigheden i mangfoldige Tilfælde indtraf tidligere og i andre Tilfælde først indtraf senere. Denne Mangel hidrørte fra, at man havde adskilt Invaliditets-Spørgsmaalet fra Alderdoms-Spørgsmaalet. Man vilde derved ogsaa i ikke ringe Grad forsøge Omkostningerne ved Forsørgelsen, og Omkostning-

erne spillede en stor Rolle, thi Samfundets Rigdom var ikke saa stor som det ofte antoges.

Han skulde ikke indlade sig paa Spørgsmaalet om Sukker og Øl, men kun bemærke, at Ølskatten, der jo skulde skaffe de fornødne Penge til Alderdomsforsørgelsen, paa langt nær ikke vilde indbringe de Beløb, som man ventede. En Skat paa Øl kunde ganske vist i og for sig indbringe disse store Beløb, men naar Skatten blev ordnet saaledes, som det nu var foreslaaet i Rigsdagen, vilde den indbringe langt mindre, den vilde bringe en fuldstændig finansiel Skuffelse. I de første Par Aar vilde den maaske nok indbringe meget store Beløb, men i den Form, som man havde givet den, kunde Skatten omgaas saaledes, at den, hvis den ikke omordnedes, i Tidens Løb rimeligvis vilde indbringe adskillige Millioner Kroner mindre end det, som var beregnet i Alderdomsforsørgelsesforslaget.

Indlederen, Kontorchef **Rubin**, havde forskellige Gange Ordet og udtalte sig omtrent saaledes: Hovedsagen for ham ved en Alderdomsunderstøttelse var at finde en Ordning, hvor man kunde bibeholde det nuværende Arbejds- eller Samfundsgrundlag og dog komme Arbejderen til Hjælp. Dette Samfundsgrundlag var den fri Konkurrence, og Forudsætningen var, at denne for den produktive Alder skabte en tilstrækkelig Arbejdsløn til, at Arbejderen kunde ernære sig og sine. Til dette hans daglige Underhold hørte ogsaa Sikring mod de Ulykker, der saa at sige fulgte med i det daglige Liv, navnlig Sygdom. Men for at ikke Forsikringspræmien skulde falde ham for tungt, kunde

Staten her træde til med sin Bistand, yde Hjælp til Selvhjælp.

Men medens den fri Konkurrence forudsatte, at Arbejderen i den produktive Alder normalt kunde hjælpe sig selv, var det en endnu sikrere Følge af den, at han i den uproduktive Alder normalt ikke kunde klare sig. Hans Arbejdsevne var, naar han kom op i 60erne, defekt, og, vilde man derfor bibeholde den bestaaende Arbejdsordning, maatte man af de fælles Samfundsmidler give ham et saadant Tilskud, at han kunde leve. Hertil kunde man ikke forlange, at han selv paa Forhaand skulde have bidraget, det vilde ikke blot stride imod, hvad man erfaringsmæssigt kunde vente, men ogsaa mod, hvad der var naturligt, thi Samfundet maatte være glad ved, at Arbejderen i sin produktive Alder kunde udrede det fornødne; det var sandelig ikke til at fordre, at netop han — endda til Forskel fra Størstedelen af de Bemidlede — skulde lægge hen til den Alder, han havde en kun ringe Chance for at opnaa, og tage Pengene hertil fra den Arbejdsindtægt, der knapt nok slog til for hver Dags menneskeværdige Liv.

Taleren gik altsaa ud fra: I den produktive Alder maa Arbejderen gøre Regning paa sin normale Arbejds-løn og kun støttes med Hjælp til Selvhjælp, i den uproduktive Alder bør han kunne gøre Regning paa et Statstilskud til den forringede Arbejds-løn, hans Alder medfører. Kun de, der ikke kan bjerge sig, hverken i den produktive Alder med normal Arbejds-løn og Hjælp til Selvhjælp, eller i den gamle Alder med Statstilskud, disse Samfundets Stifbørn maatte henvises til Fattigvæsenet. Selvfølgelig skulde de behandles saa human og godt som muligt — allerede af den Grund, at man

jo ikke kan afveje Skyld og Uskyld —, men en nødvendig Følge af deres Stilling var og blev en Kontrol med dem, en økonomisk Ufrihed, der ogsaa maatte medføre en særlig Begrænsning i deres statsborgerlige Rettigheder.

Det var til Bunden en Misforstaaelse, naar nærværende Forslags Formaal var omtalt som: Valgret til Fattiglemmer o. l. Nej, tværtimod. Som det nu var, kunde det siges, at $\frac{1}{4}$ af Befolkningen over 60 Aar var under Fattigvæsenet, $\frac{1}{4}$ stredes paa Fattigvæsenets Tærskel. Reorganisationen maa blive den: at sikre den gamle Arbejderbefolkning et paa Forhaand fastsat Tilskud, saaledes at den med dette og med sit Arbejde samt Støtte hos de Nærmeste kan klare sig. Fattigvæsenet skal ikke være til for at optage en Fjerdedel af Befolkningen i visse Aldersaar. Undtagelserne hører Fattigvæsenet til, men disse maa da ogsaa stilles saaledes, som det nødvendigvis følger af, at de mister deres fri økonomiske Existens.

Og ud fra dette Synspunkt kunde Taleren besvare de øvrige Indvendinger. Her var ikke Spørgsmaal om Socialisme, thi denne vilde netop have hele den Arbejdsordning kuldkastet, hvorpaa Forslaget hvilede. Her var ingen Plads for Selvhjælp, hverken paa den sindrige Maade, at paalægge de unge Arbejdere en Skat til Fordel for de gamle, eller saaledes, at man paalagde et Tvangsbidrag hele Livet igennem — thi naar man allerede vilde yde Hjælp til Selvhjælp i den produktive Alder, hvor kunde der saa blive Raad til for den Arbejder, der endog maatte hjælpes, naar han var 40, at lægge hen, til han blev 60? Der skulde fastslaas en sikret Ret for de gamle Arbejdere til et Tillæg til deres

Løn — vilde man ikke dette, maatte man fastsætte en tvungen Minimumsløn for de højere Aldersklasser.

Om man valgte 60 eller 62 Aar eller et andet nærliggende til Grænse, det maatte afhænge af et Skøn, og efter hvad man i Øjeblikket mente, man havde Raad til. Saaledes har vi 7 Aars Skoletvang, andetsteds, hvor man ikke tror at turde lade Byrden hvile saalænge, kun sex Aars; i nogle Lande sættes Fuldmyndighedsalder ved 25 Aar, i andre ved 21 Aar o. s. fr. Det, Forslaget principielt udsiger, er: at fra den Alder, hvor Arbejdsinvaliditeten er Reglen, skal Staten træde til. Inden den Tid, altsaa hvor Invaliditeten er Undtagelsen, er Vedkommende henvist til den Forsikring, han, efter Forslaget, for halv Præmie kan forskaffe sig selv; thi overfor Undtagelsestilfældene i den produktive Alder skal Staten optræde med Hjælp til Selvhjælp, og først, hvor dette ikke forslaar, staar Fattigvæsenet i Baggrunden. Men da Aldersgrænsen her er sat til 62 — hvorimod i Tyskland til 70 — vil den aldeles overvejende Del af dem, der i Tyskland gaar ind under Invalidforsørgelsen, her komme ind under Alderdomsunderstøttelsen.

At man i Tyskland skulde opnaa noget ethisk ved en Skat, der paalægges tvangsmæssigt som enhver anden Skat paa Millioner af Mennesker [jfr. den følgende Udtalelse af Schovelin], kunde Taleren ikke se. Det ethiske laa i, om den Enkelte frivillig lagde hen til sin Alderdom, men ikke i, at han, om han vilde eller ikke, maatte ud med Pengene. Nej, ethisk var det, om Samfundet reorganiserede de nuværende administrative og socialt uhyggelige Tilstande, og her havde man Valget mellem det tyske Tvangssystem, med en uhyre Administration og en Korporationsordning med dybt-

reaktionære Spirer, eller Principet i nærværende Lovforslag — hvis man da vilde træde virksomt til og ikke nøjes med Forslag, som saa kunne ud, men blot ikke praktisk fik noget Virkeomraade, ikke var værd at tale om. Og Taleren troede, at det da var Principet i nærværende Forslag, som havde den danske Befolkning for sig, og som tilsidst nok vilde blive det sejrige.

Taleren takkede endelig for den reale Tilslutning, Forslaget havde faaet fra Professor Thiele. Ligeledes var han taknemlig for den Anerkendelse, der var ydet Forslagets tekniske Del, selv om man havde afvigende Synspunkter om Realiteten; saaledes var, netop overfor Arten af de Indvendinger, Forslaget i saa Henseende havde været Genstand for, Professor Falbe-Hansens Ytringer ham særdeles kærkomne. Overfor Kontorchef Schovelin bemærkede Taleren [ved Diskussionens Slutning] — uden at han vilde komme ind paa Formen m. m. af Schovelins Udtalelser —, at S. og Taleren sikkert begge var paa det rene med, at de forstod hinanden, og at de ikke blev enige.

Kontorchef Schovelin vilde konstatere den Mod-sætning, der bestod mellem Prof. Thieles og Rubins Opfattelse. Efter den første skulde en Mand have Alderdomsforsørgelse, fordi han blev gammel, fik graa Haar paa Hovedet, medens Rubin dog med os andre lagde Vægten paa, om Vedkommende var »udslidt«, men saa rigtignok blev staaende ved en generel Formodning af ren formalistisk Art som Kriterium, uden at ville gaa til Undersøgelsen af hvert enkelt konkret Tilfælde. — Naar R. stadig opstillede Stats-hjælp paa den ene Side, Frivillighed paa den anden

Side som de eneste Muligheder, saa maatte Taleren minde om, at Striden faktisk stod mellem udelukkende Statshjælp og Statshjælp til Selvhjælp, hvad der var noget ganske andet. Selvhjælpen tabte ikke sin Karakter af Selvhjælp, fordi den ikke var forbunden med Frivillighed, men — som i Tyskland — fremtvinges ved Lov. De tyske Arbejderes Tvangsbidrag og de Bidrag, deres Arbejdsgivere udredede paa deres Vegne, vare jo nemlig, begrebsmæssig set, ligesaa vel »Selvhjælp« som, om de samme Summer vare betalte direkte af Arbejderne selv ifølge deres eget Initiativ. En Analogi havde man herhjemme i Bestillingsmændenes Selvpensionering. — Rubin havde paany fremsat den i Tyskland forlængst gendrevne Paa-stand om, at Forsikringstvung som Correlat krævede, at der skulde garanteres Arbejderne en vis Indtægt. Den nye tyske Alderdomsforsørgelse var ordnet saaledes, at Arbejderne netop ikke betalte i den Tid, hvori de ikke havde Arbejde. Hvad endelig Spørgsmaalet om Socialisme angik, da maatte Taleren i Modsætning til R. hævde, at det Ejendommelige ved de forskellige socialistiske Systemer særlig maatte søges i Troen paa at kunne skabe Menneskehedens Lykke ved en ren mekanisk Omformning af den økonomiske Samfundsordning.

Grosserer **J. J. Lachmann**: Det turde netop være at anse for en Dyd ved Lovforslaget, at det ikke beskæftiger sig med Invalidforsørgelsen. Invaliditeten er nemlig en Følge enten af Arbejdsmaader, der udsætte for Lemlæstelse, eller af Arbejdets Art, der medfører Fare for Helbredets Odelæggelse. I begge Tilfælde kan

Arbejdsgiveren beskytte sine Arbejdere, dels ved Forsikring, og dels ved Maskinernes og Lokalernes Indretning. Statsunderstøttelse vilde derfor være til Beskyttelse for Arbejdsgiverne. Var Staten Arbejdsgiveren, maatte Forsørgelsespligten i alle Tilfælde paahvile Staten, men netop fordi det ikke er saa, konstaterer Lovforslaget — ved at udelukke Invalideforsørgelse — en betydelig Afstand fra den socialistiske Stat. Dette burde være Socialismens Modstandere tilstrækkelig Beroligelse. De Herrer, der fastholde Principet: Hjælp til Selvhjælp, lægge næppe tilstrækkeligt Mærke til, hvorledes Spørgsmaalet er opstaaet. Det er ikke sket tilfældigt, ej heller som et Udslag af den Humanitetsfølelse, der synes at gøre sig gældende nu i Tiden. Det er derimod den Retning, som Samfundets økonomiske Udvikling har taget, der er Aarsag dertil. Først efter at Maskindriften og en ny Arbejdsordning havde fjernet den tidligere Udsigt til selvstændigt Erhverv for den flittige Arbejder, og først efter at Forfatningen havde knyttet en iøjnefaldende vanærende Straf til Alderdomsunderstøttelse, først da trængte dette Spørgsmaal sig frem, og var samtidig berettiget. Det maa fremdeles betænkes, at medens den kommunale Skattelovgivning indrømmer, at Skatteevnen er begrænset og betinget af en vis Indtægt, saa tager Staten ikke sligt Hensyn. Gennem Værnepligt og indirekte Skat yder Arbejderen Bidrag til Staten, der forholdsvis til Forbrug og Skatteevne er mange Gange større end den velhavende Borgers. Naar han derhos som Lønarbejder har været nyttig for Samfundet indtil det 62. Aar, saa har han ydet alt, hvad man med Billighed kan forlange af ham som Selvhjælp, og saa bør han have erhvervet Ret til at vide sin Alderdom

betrygget. Alderdomsforsørgelsen er derfor i dette Tilfælde ikke en Naadessag eller en Medlidenhedssag. Tvertimod! Samfundet vilde forsømme sin Pligt og begaa en Uretfærdighed, ved at nægte at yde den gamle trængende Arbejder en ubetinget Hjælp i hans Alderdom. Det er derfor uforstaaeligt, at nogen vil angribe det foreslaaede moderate Bidrag til Alderdomsforsørgelse. Og, naar Hr. Kontorchef Schovelin tilmed gentagende har betonet det Ethiske som værende det Synspunkt, udfra hvilket han taler imod Sagen, og han ikke har faaet Øjet op for andet, end at Lovforslaget tilsigter: »en forskelsløs Almisseeuddeling«, saa gjorde denne Synsmaade og dette ethiske Begreb et overmaade uethisk Indtryk!

Overretssagfører **Fr. Wulff** bemærkede i Anledning af den ærede Indleders Udtalelse om, at der fattedes det fornødne Retsgrundlag til at paalægge den Ubemidlede en ufravigelig Forpligtelse til at yde et Bidrag til sin Alderdomsforsørgelse som Betingelse for Statstilskudet hertil, at dette var et Fænomen, som ogsaa fremkom paa andre Omraader, f. Ex. ved Ulykkesforsikringen, hvor Arbejdsgiveren tilpligtedes at yde Bidrag til denne Forsikring, uden Hensyn til, om den lidte Skade skyldtes ham. Tilfældet kunde indtræde, naar en af Arbejdsgiverens Arbejdere ved en fejlagtig Udførelse af sit Arbejde tilføjer en Kammerat Skade. Tiltrods herfor var Retsvidenskaben bleven tvungen til at adoptere de nye Billighedskrav, som Nationaløkonomien opstillede og forlangte realiserede i Lovgivningen. Den yngre Broder, Nationaløkonomien, var løbet forbi den ældre, Retsvidenskaben, og det blev denne sidstes Opgave ved

Udvidelsen af sin Horisont at fastsætte og udvikle Retsgrundlagets Teknik for de nye Livsforhold. — Den egentlige Anledning til, at Taleren havde begært Ordet, var imidlertid for at konstatere, at denne Forsamling i sin Helhed ikke billigede den af den højtærede Indleder og nogle andre Talere fremsatte Paastand om, at Arbejderne under normale Forhold manglede Evnen til selv at yde Bidrag til deres Alderdomsforsørgelse. Her i Forsamlingen havde Professor Falbe-Hansen, ved at pointere, at Alderdomsforsørgelsessagen burde bygges paa Principet »Hjælp til Selvhjælp«, indirekte anerkendt den omspurgte Evne hos Arbejderne, og han med sin store Sagkundskab havde vistnok kun fremsat sin Paastand i saa Henseende efter moden Overvejelse. En anden økonomisk Forfatter, Læge Th. Sørensen i Hobro, havde udtalt sig i »Nationaløkonomisk Tidsskrift« energisk i samme Retning. Dr. Sørensen forment, at Indskudsvang ligeoverfor Arbejderne kunde anvendes fra det tyvende til det niogtyvende Aar, hvor Arbejdskraften var fuldt udviklet og Familien endnu ikke dannet eller faatallig. Det burde fremhæves, at Dr. Sørensen havde hentet sine Erfaringer fra de uheldigst stillede blandt Arbejderne, nemlig Landarbejderne i en mindre velhavende Del af Landet. Der var iøvrigt Intet til Hinder for, at man indskrænkede Statstilskudet til dem, som frivilligt ydede Bidrag til deres Alderdomsforsørgelse. Hovedsagen var, at man ikke etablerede en Lov, som endydeligere forrykkede Arbejdernes Selvansvarlighedsfølelse, tilintetgjorde deres Initiativ og henviste dem til Staten som forpligtet til en altomfattende Omsorg for dem, uden at de selv behøvede at anstrænge sig. Ved en saadan Lov styrkedes sandelig ikke de konservative Kræfter i Samfundet.

Forretningsfører, Landstingsmand **P. Knudsen** hævdede udførligt, at det var en Urimelighed at paastaa, at Arbejderne i Virkeligheden havde Evne til at yde direkte Selvhjælp til deres Alderdomsforsørgelse. Taleren vilde spørge Falbe-Hansen, om han vilde modsætte sig Gennemførelsen af Reformen, der absolut vare gavnlige for Samfundet, alene fordi de var socialistiske. Et saadant Standpunkt vilde dog vistnok være uforsvarligt.

Professor Falbe-Hansen: Selvfølgelig bør man, naar der fremkommer virkelig gode Forslag fra socialistisk Side, tage imod dem og fremme dem; men naar Forslagene hvile paa et socialistisk Grundprincip, bør man være meget forsigtig overfor dem, at de ikke skulle føre Samfundet for langt ned ad det socialistiske Skraa-plan. Man maa huske paa det gamle Ord: »Giver man først en Finger osv.« Hvad Alderdomsforsørgelsen angaar, da bør der først gøres et virkelig alvorligt Forsøg paa at ordne den efter Principet »Hjælp til Selvhjælp«, men et saadant Forsøg er i Virkeligheden endnu intet Sted gjort; de Tilløb til en Ordning ad denne Vej, der hist og her ere foretagne i Udlandet, have paa ingen Maade bevist Spørgsmaalets Uløselighed. Og først naar dette er bevist, kan det være berettiget at slaa ind paa den Vej, som er foreslaaet her.

Da ingen flere begærede Ordet, takkede **Dirigenten** Indlederen af Forhandlingen og de Herrer, der havde taget Del i Diskussionen samt bemærkede, at han selv havde ønsket at udtale sig om Emnet, men at han fandt det mindre heldigt, at Dirigenten tog Del i Diskussionen. Han vilde da kun sige, at han vilde finde det meget farligt at etablere en Alderdomsforsørgelse, uden som Hjælp til Selvhjælp, thi ellers vilde man risikere, at mange, som vare i Stand til selv at samle noget op til de gamle Dage, vilde undlade at gøre det, vaar de vidste, at de alligevel fik Hjælp af Staten. Han vilde betragte en almindelig Alderdomsforsørgelse af Staten uden Selvhjælp som en Ulykke for Landet, thi man tog da Løftestangen bort, som skulde bevæge den Uformuende til at spare. Emnet var imidlertid langt fra udtømmende behandlet og det vilde derfor mulig være rigtigt at fortsætte Diskussionen derom i et følgende Møde.

Mødet hævet.